

Tisztelt Olvasó!

A „Kézművesség ezer éve a Kárpát-medencében” rendezvénysorozat Nógrád megyébe érkezett. Ez olyan állomás, amelyen a „leszállókat” kiadvánnyal is köszönti a megyei kereskedelmi és iparkamara.

A területét és népességét tekintve is a legkisebbek közé tartozó megye kitűnik természeti szépségeivel, gazdag hagyományaival és népművészetével. Számos jeles művész származott el innen, akik mindig büszkén vallották magukat nógrádiaknak.

Nem lehet említés nélkül hagyni, hogy ezen a tájon mindig is nehéz volt a megélhetés, amit csak tetézett a korábbi ipar leépülése. 2010-ben a megye ipari termelése a 2005. évinek mindössze 85,9%-a volt, Észak-Magyarország mutatója 104,0, országosan 107,2%. Nógrád megye az utolsó az 1 főre jutó 1.180 Ft-ra rugó GDP értékével (2009. évi adat), ami az országos átlagnak a felét sem érte el (46,2%), Észak-Magyarországnak pedig a háromnegyedét tette ki. 2010-ben az egy lakosra jutó beruházási teljesítményérték az országosnak nem egészen 1%-ára, a régiós-nak 11%-ára rúgott. Még lehangolóbb a K+F helyek és létszám alakulása (megfelelően 0,4 és 5,8%, illetve 0,3 és 10,2%). 2011-ben a mintegy 19 millió vendégéjszakának mintegy fél százaléka jut a megyére (Észak-Magyarországra 7,8%). Ezek az arányok mindkét viszonylatban megglehetős állandóságot mutatnak.

Nógrád megyére esik az ország művelt területének 2,6%-a, az erdőterületnek viszont 5,1%-a. A megyében a művelt terület több mint fele erdő.

Nógrád megye számára az előrelépés lehetőségét a meglévő ipari potenciál okos, céltudatos

fejlesztése mellett az intenzív erdőgazdálkodás, a turizmus és a térség nagyszerű hagyományait kiaknázó kézművesség jelentheti. Ezen az úton a megye népességmegtartó ereje is fenntartható lenne. E nélkül a megye nem javíthatja a munkaerő-piaci helyzetét sem – 2011-ben országosan itt volt a legmagasabb (18,7%) a munkanélküliségi ráta és a legalacsonyabb a foglalkoztatási arány (39,6%).

A szakképzésben a turisztikai szakmák mellett a kézművesség fortélyait is el lehetne sajátítani. Célunk, hogy kidolgozzuk azokat a lehetőségeket, ahol a régi szakmák beilleszthetők a képzésbe. Mindez elősegíthetné a települési identitás, a helyi közösségek megerősödését, a kézművesség adta lehetőségek kihasználását is. A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara – sajátos eszközeivel - ezt a fejlődési irányt támogatja.

A kiadványt jó szívvél ajánlom mindazoknak a figyelmébe, akiknek fontosak a helyi közösségek, akik látják, hogy a helyi összefogás, megújulás nélkül az ország sem haladhat előre.

A jövőben is szeretnék számítani Nógrád megye barátaira, a turistákra, a gazdasági szakemberekre, de mindenekelőtt helybeliek összefogására szűkebb hazájuk fejlődéséért.

dr. Parragh László

*a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara
elnöke*

„Ha hiszünk az értékek megbecsülésében, bízhatunk abban, hogy jó ügyet szolgálunk.”

Tisztelettel köszöntöm a 12. alkalommal rendezendő „Kézművesség ezer éve a Kárpát-medencében” című rendezvény valamennyi résztvevőjét, e kiadvány olvasóit.

Nógrád megye az ország egyik legszebb megyéje. Talán itt őrzik leginkább a hagyományokat, ízes tájszólással beszélnek a kedves nógrádi emberek, akik népviseletüket külön őrzik és adják át gondosan a mai generációnak. A kézműves mesterségeket az Ipoly völgyében, a nógrádi hegyekben évszázadok óta művelik, talán ezt a területet kerülte el legjobban a globalizáció.

A Kárpát-medencében a határokon átnyúló kapcsolatok erősítésével nem csak a jelent építjük, hanem hagyományainkkal közös értékeinket is őrizzük.

A magyar gazdaság fejlődésében az ezeréves kézművesség fontos szerepet töltött és tölt be ma is. A városok kialakulása, a kultúra fejlődése, az ipar első csíráinak leírása elképzelhetetlen a kézművesség szerepének elemzése, nemzeti múltunk ápolása nélkül.

A 160 éve működő kereskedelmi és iparkamara a középkori céhek alapján mindig

kiemelt szerepet szánt a szakképzésnek és a mesterképzésnek.

A mesteremberek a fővárostól a legkisebb faluig terjesztették a polgári szemléletet és életvitelt. Megkövetelték a hitet, az erkölcsöt, a magas színvonalú szaktudást, a kulturált, humánus emberi magatartást. Ezáltal volt ismert és elismert Európa szerte a magyar mesterember.

Remélem, hogy a XII. Kézműves Konferencia irányt és erőt ad a további feladataink ellátásához. Köszönet illeti azok munkáját, akik az előző években és a jövőben szakmájuk és szervezetünk iránt elkötelezetten dolgoztak és munkálkodnak így tovább a jövőben is. Ehhez kívánok a választás évében valamennyi társadalmi tisztségviselőnek és tagtársainknak sok sikert.

E rendezvénysorozattal is szeretnénk a fent leírtakat megvalósítani, ahol minden évben más helyszínen találkozhatunk a megye, a térség adottságaival. Ez évben Nógrád megye, jövőre Zala megye lesz a házigazdája a rendezvénysorozatunknak.

Köszönet illeti mindazokat, akik e színvonalas rendezvény megszervezésében, lebonyolításában közvetlenül vagy közvetve részt vettek.

Juhász József
kőműves mester

*a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara alelnöke,
az MKIK Kézműipari Kollégium elnöke*

Nógrád, a varázslatos világ

A mindennapok rohanásában olykor hajlamosak vagyunk arra, hogy azt képzeljük, csak nekünk vannak igazi gondjaink, és csak mi tudunk igazán örülni a szépnek és jónak is. Aztán, ha szerencsénk van, kapunk egy kedves főbekólintást és akkor igazán rácsodálkozunk környezetünkre és önmagunkra.

Hiszen mi itt vagyunk, itt élünk, itt dolgozunk hazánk e csodálatos részén, Nógrád megyében. Itt, ahol a völgyekben megbúvó kis falvak, a természet közelsége és szépsége, a geológiai ritkaságok, a viharos történelem során az országot őrző végvárak, a népi építészet megmaradt remekei, az élő hagyományok, a színes viseletek, a terített asztalon rejlő finomságok lehetőséget nyújtanak az élet valódi megélésére. Azokra az élményekre, amelyek a mai robogó világban sokak hétköznapijaiból kimaradnak.

Nógrád valóban varázslatos világ. Kiváló elmék és művészek születtek, éltek, alkottak e tájon, kiknek nevét és emlékét számos kiállítás, emlékhely és múzeum őrzi megyeszerte, és akikre méltán lehet büszke minden nógrádi ember.

Nógrádban csodálatos helyeket fedezhet fel a látogató! A Világörökség részeként ismert Hollókő programjain szinte heti rendszerességgel ismerkedhet a palóc hagyományokkal, Ipolytarnócra látogatva pedig időutazáson vehet részt az Európa Diplomával elismert, húsz millió éves ipolytarnóci őslábnymok

között. A természet és a túrázás szerelmesei nagyokat kirándulhatnak a Börzsöny, a Cserhát, a Karancs, a Medves, vagy a Mát-ra gyönyörű lankáin, vagy éppen a dréglelyi, nógrádi, salgói és somoskői várak romjainál eleveníthetik fel történelmünk egy-egy időszakát, s szippanthatnak egyet a XIX. század hangulatából, amikor a csesztvei Madách-emlékhelyet és a horpácsi Mikszáth-kúriát keresik fel. Ám a megye szinte bármely településén járva találkozhatnak a palóc hagyományok és a népművészet emlékeivel, a kézművesek remekeivel, legyen szó Bujákról, Kazárról, Nagylócról, Terevényről vagy Kozádról.

A Nógrád Megyei Kereskedelmi és Iparkamara nevében szeretettel köszöntöm „A kézművesség ezer éve a Kárpát-medencében” programsorozaton e varázslatos világba ellátogató vendégeinket. Ismerjék meg Nógrádot, az itt élő embereket, és felejtethetetlen élményekkel térjenek haza szűkebb patriájukba.

dr. Tordai Péter

*a Nógrád Megyei Kereskedelmi és Iparkamara
elnöke*

Nógrád vármegye kézművesipara

Nógrád vármegye kézművesipara egészen az Árpád-korig nyúlik vissza, amikor a fafeldolgozás, a vasipar, a cserépedény készítés, a bőrmegmunkálás és a szövőipar jelentős szerepet töltött be. A füleki és a losonci kézművesek voltak ekkor a legismertebbek. A Nógrád vármegyét is nagyban érintő török uralom kiterjesztésének következménye lett, hogy 1574-ben alig 180 iparost találtak a nagyobb mezővárosokban, vagyis Füleken, Losoncon, Gácson, Szécsényben és Balassagyarmaton. A törökök kiűzése után föllendült a kézműipar olyannyira, hogy 1854-ben csak Losoncon, ahol egyébként a vármegyében a legtöbb iparos élt, 283 önálló iparos dolgozott 118 segéd- del és 141 inassal.¹

Már a török felszabadító háborúk után a kortársak látták, hogy a korabeli Nógrád vármegye eltérő profilú vidékekkel rendelkezett. Ahogyan azt Radványi Ferenc, Nógrád vármegye (1710-1716) jegyzője verse szedte: „*A természet a losonci járást hegyekkel, A fülekit azonkívül forrásokkal díszítette, A szécsényi ád kenyeret, A kékkői pedig jó bort termeszt.*”² A Losonci járás majdnem teljesen, a Füleki járás fele, azaz a megye 1/6-a „*hideg, zord, földi kövesek és terméketlenek: ősi gabonát ritkán, tisztabúzáat soha nem teremnek, fő termékek zab, burgonya stb.*”³

A gazdaságföldrajzi okok miatt a vármegye déli részén a mezőgazdasági termelés vált a megélhetés alapjává. A vármegye északi részén élők az Ipolytól délre elterülő vármegyei területen, vagy az Alföldön kényszerültek mezőgazdasági napszámot vállalni, de emellett a kézművesipar és a kereskedelem vált számukra fontos bevételi forrássá. Elsősorban fakitermeléssel, fafeldolgozással, fazekasipari termékek előállításával próbálták biztosítani megélhetésüket, másrészt fuvarozással, kereskedelemmel foglalkoztak, az Alföld gabonatermő vidékeire hordták áruikat (zsindelyt, kocsit, kerti növényeket, cserépedényeket...), a termékeikért kapott búzáat pedig a lakóhelyüktől északabbra elterülő bá-

nyavárosok piacaira szállították.

A vármegye északi részének fában gazdag, ugyanakkor mezőgazdasági termelésre kevésbé alkalmas vidékének adottságából fakadhatott tehát a faipar fellendülése. Már Bél Mátyás is megjegyezte, hogy az itteni szlovákok nem csupán a mezőgazdasági szempontból „holt időnek” számító télen, hanem egész esztendőben faanyagot, zsindelyt, léceket és kocsit állítottak elő.⁴ Az 1715. évi megyei összeírás szerint hordóképzítés folyt például Szinobányán, és kerekeket készítettek Rónabányán.⁵ Kerékgyártók éltek az 1736-os év táján Divény, Alsóprébely, Divényoroszi területén, míg 1751-ben egy, 1759-ben két divényi kerékgyártót említettek. Fűrészsekről számoltak be 1736-1751 között Divényben és 1759-ben Divényen kívül Balassagyarmaton is.⁶ A Mária Terézia-féle úrbéri összeírás idején, vagyis 1770-1771 táján Málnapatakon deszkát, zsindelyt állítottak elő, míg Terjénben épületgerendákat. A mlágyóiak hordókat, kerekeket készítettek, a gergelyfalviaiak és tamásiak hordókat, fából készült edényeket, gerendákat, a rónabányaiak, turicskaiak kerekeket, hordókat, valamint a bisztricskaiak kerekeket, szekereket.⁷

Vályi András idejében, vagyis a 18. század vége felé Málnapatakon deszkák, hordók és zsindelyek készültek az erdőkből kitermelt fákból. Számos kerékgyártó élt Bisztricskán, ahol hordókat, szekereket állítottak elő, valamint fát árultak.⁸ Mocsáry Antal 1826. évi munkájában lejegyezte, hogy akkortájt a gergelyfalviaiak, mlágyóiak, alsóesztergályiak faedénykészítéssel, bisztricskaiak hordók, kerekek létrehozásával foglalkoztak. Málnapatakon Mocsáry a deszka és zsindely készítésének módjával, nehézségével találkozott, hiszen ott „*összel és télen által a nagy meredek hegyekről,*

és fenyves erdőből hozzák magok 'és marhájok' nagy veszedelmével a fenyő-fát egészen a 'házaikhoz, és úgy hasogatnak sindelynek, vagy pedig elfűrészelik'. Tosoncán a „*lakosok többnyire bodnárok és kerékjavítók*” voltak, a turicskaiak pedig maguk gyártottak kerekeket, szekereket.⁹ Fényes Elek is hasonlókról számolt be 1847-ben, „*fából mindenféle eszközöket, ti. hordókat, abroncsokat, kerekeket, taligákat, villákat, lapátokat, sajtárokat csinálnak*”, „*a málnapatakiak, divényhuttaiak a szédítő mélységű bérczekről lehordván a fenyőszállakat, zsindelyeket, léceket, karókat, deszkákat készítenek.*”¹⁰

A vármegye legnagyobb uradalma, a divényi uradalom területén 1660-ban már három fűrészmalom is állt. A kotmanlehotai fűrészmalomból évente ezer zsindely került Divény urához, míg a Fűrészín lévő fűrészmalomból ötven szál deszka. Vámosfalva fűrészmalomában metszették a deszkát azokból a tőkékből, amelyekkel minden egész teljes jobbágy tartozott.¹¹

Padtámla részlete.

(Meseillusztráció: két legény összevész a madártojáson, míg a harmadik megszerzi. Készítette Lőrincz Pál Karancskesziben 1902-ben.)¹³

Csuklós támlájú pad

(Készítette Csábrádi József 1889-ben.)¹²

A fazekasok is fontos szerepet töltöttek be a vármegye kézművesiparában, de voltak olyan falvak, amelyek lakói a fazekasságra specializálódtak. A Mária Terézia uralkodása idején készült úrbéri összeírás alkalmával Tosoncán találkozott azokkal, akik cserépedényeket, cseréphordókat és fazekakat állítottak elő. Vályi András a 18. század alkonyán lejegyezte, hogy Bisztricskán, Gergelyfalván cserépedény készítésből éltek.¹⁴ Magda Pál az 1819-ben megjelent munkájában Podrecsánynál, Tamásinál kiemelte a pipakészítést, ami évi legalább „*50 000 szép fekete és híres dohány füst-kéményt tsinálván*” jelentős bevételhez juttatta a helyieket.¹⁵ A podrecsányiak Mocsáry Antal szerint is bel- és külföldre szállított fekete pipákkal tündek ki.¹⁶ Az 1847-es esztendőben Fényes Elek éppígy vélekedett: „*Jó hírben álló pipákat (évenként 10.000 FT. árút) égetnek Podrecsányon, továbbá Tamásin, Maskován.*”¹⁷

1 Borovszky Samu: Nógrád vármegye (reprint). Budapest, 1988. 210-213.

2 Borovszky, 1988. 474.

3 Fényes Elek: Magyarország leírása. Pest, 1847. 197.

4 Bél Mátyás: Notitia Hungariae novae historico geographica divisa in partes quatuor... I. Comitatus. Neograd. Bécs, 1735. 30.

5 Nógrád Megyei Levéltár (NML) IV. 7. A. 1. Perceptoralia, 1715.

6 Magyar Országos Levéltár (MOL) P. 707. Zichy-család levéltára, Fasc. 183. No. 12. urbarialis conscriptio 1736., ill. Fasc. 183. No. 12/a. urbarialis conscriptio 1759.

7 MOL 4177, 4178, 4180, 4191, 4192, 4193, 4194, 4195, 4196, 4197: Mária Terézia-féle úrbéri összeírások

8 Vályi András: Magyarországnak leírása. Buda, 1796-1799. I. köt. 219., II. köt., 568.

9 Mocsáry Antal: Nemes Nógrád vármegyének Historiái, Geographiai és Statisztikai Esmértetése (reprint). Kecskemét, 1982. I. köt. 109-178.

10 Fényes, 1847. 201.

11 MOL P. 707. Zichy-család levéltára, Fasc. 183. No. 1. Az 1660. évi urbarium

12 Ortutay Gyula (Főszerk.): Magyar Néprajzi Lexikon 4. köt. Bp., 1981

13 Ortutay Gyula (Főszerk.): Magyar Néprajzi Lexikon 4. köt. Bp., 1981

14 Vályi, 1796-99. I. köt. 219., II. köt. 31.

15 Magda Pál: Magyar országnak és a határ őrző katonaság vidékének legújabb statisztikai és geographiai leírása. Pest, 1819. 259.

16 Mocsáry, 1982. 126., 211.

17 Fényes, 1847. 201.

19. századi gácsi fazekak, korsók¹⁸

A települések lakói azonban nem csupán fazekas munkára specializálódtak. A Fényes Elek-féle 19. századi leírásba is bekerült, hogy a „divényiek szítát, rostát kötnek”.¹⁹ A divényhuttai üvegutatóban 1709 táján már ötven fő dolgozott. A hutát bérlő hutásmester alkalmazottai bér munkások voltak, akik nem az uradalomtól, hanem a mestertől kapták fizetésüket.²⁰ A szakirodalmi megítélés szerint ez „az üvegutató munkásainak létszámát tekintve a megye egyik legnagyobb ipari jellegű létesítménye volt a 18. század második felében a gácsi posztómanufaktúra mellett.”²¹ A divényhuttai huta nem csupán az itt dolgozók száma, hanem az előállított termékek minősége miatt is jelentős lehetett. Bél Mátyás úgy vélte, hogy „...az üveg, amit itt fűjnek jobb az átlagosnál, és olyan áttetsző, hogy a cseh üveghez hasonlítható”.²² A nógrádi nemes, Mocsáry Antal 1826. évi munkájában az itt készült üveg tisztaságát, fehérségét dicsérte, amely a „csehországiakkal vetekedik”.²³ A 19. század elején a technikai váltás, vagyis a kristálystílus, metszés technikája emelte tovább az üvegutatóban előállított termékek jelentőségét, s vele együtt jövedelmét.²⁴

Nógrád vármegyében sűrű malomhálózat alakult ki. Ez a vidék gazdagon el volt látva folyóvizekkel, ami miatt elsősorban vízimalmok működtek, jóllehet szárazmalmokat és kézimalmokat is használtak.²⁵

A vármegye népessége valószínűleg maga fogyasztotta el az általa készített pálinkát, talán valamennyit értékesíthetett is belőle. A pálinkakészítés jelentőségét magyarázhatjuk azzal, hogy a 17. század végétől a 18. század közepéig a Felvidéken a szeszitalok terén a sör jelentőségét a pálinka foglalta el.²⁶ Elterjedt volt az a nézet is, hogy a magyarok a bornak, a szlovákok a pálinkának, a németek pedig inkább a sörnek voltak kedvelői.²⁷ Az uradalmi kocsmákban azonban földesúri ser- és pálinkafőzdekből készült italokat is értékesítettek és fogyaszthattak.²⁸

A kézművesipar nem csupán a falvakra, hanem a mezővárosokra is jellemző volt. Például a 18. század elején az akkor legnagyobb uradalomkomplexumot, a Koháry-birtokot tekintve a mezővárosokban koncentrált az ipari termelés. Szécsény Koháryakhoz tartozó felén összesen 22 iparost vettek számba 1716-ban, akik között voltak csizmadiák, szabók, szűcsök, takácsok, vargák, gombkötők, kovácsok, mészárosok és molnárak. A szécsényi iparosok többsége házhelyet kapott a földesúrtól, ezért mezőgazdasági termelést is folytathattak a korabeli viszonyoknak megfelelően. Már a 18. századtól megfigyelhető volt, hogy országosan elterjedt foglalkozásuk, vagy éppen ritkábbnak mondható ipari tevékenységet űzők jelentek meg a mezővárosokban. Az előbbieket közé sorolhatjuk a kéményseprőket, a kőműveseket, a téglakészítőket, a kovácsokat, a pintéreket, kelmefestőket, az utóbbiak közé pedig a balassagyarmati aranyművest, a füleki ötvöst.²⁹

Kékfestő mintafa
(Balassagyarmat, 18. század vége)³⁰

Az árutermelet célzó ipari termelésen kívül azonban meg kell említenünk az önellátást szolgáló háziipart is, ami meglehetősen fontos szerepet tölthetett be. Például Bél Mátyás is megjegyezte, hogy ezen a vidéken a nők kenderből készítettek maguknak és családjuknak ruhát.³¹ A kenderből, lenből szőtt vászonból azonban nem csupán ruhát varrtak, hanem ebből állították össze az ágyneműt, a gazdálkodáshoz szükséges zsákokat, ponyvákat, abroszokat is. A falusi asszonyok vásznai között azonban többfélé is számon tartottak, a korabeliek vastag és vékony vászna mellett kimutatható például 1758-ban, hogy az alsósztergovaiak pamutal kevert, vagy tiszta pamutos vásznat szőttek.³² A Gács környékén lévő településeken azonban a

gróf Forgách család által 1767 táján alapított gyár is érezthette hatását. A kezdetben kis gyár csak gyapjuszövetet állított elő, 1792-től viszont posztószövetet is. A termelés hamarosan jelentős mértékben felfutott. 1807-ben tíz szövőszéken különféle gyapjuszöveteket, huszonöt szövőszéken pedig finom és közepes minőségű posztót készítettek. A 19. század elején a termelés biztosításához harminc közeli településen hozzávetőleg kétezer fonónőt foglalkoztattak.³³

Hugyi menyecskék „csárdás”, avagy „ludányi” főköltőben a 20. század elején³⁴

Az abszolutizmus korában országos szinten az iparosok számának emelkedése megtorpan, visszaesés következett be. Nógrád vármegye városaiban 1850 és 1870 között a háztartásfők létszámához mérten az iparosok aránya 26,7%-ról 18,1%-ra csökkent.³⁵ Ezt követően a növekedés már nem a kézművesipart érintette, mert a 19. század végétől a vármegye ipari termelését a gyáripár kezdte mindinkább meghatározni.

Szirácsik Éva

18 Néprajzi Múzeum, Budapest, ltsz. 22437, 62.100.28, 62.50.8, 61.119.6

19 Fényes, 1847. 201.

20 Szvircsek Ferenc: A Nógrád megyei huták és gyárak keletkezése, tulajdonosai, bérlői, berendezése és termelése. In: Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve VIII. Salgótarján, 1982. 52.

21 Szvircsek, 1982. 54.

22 Szvircsek, 1982. 54.

23 Mocsáry, 1982. I. köt. 109.

24 Szvircsek, 1982. 55.

25 Szirácsik Éva: A divényi uradalom gazdálkodása a Zichy hitbizomány első száz évében. Salgótarján, 2005. 126-130.

26 Bevilacqua Borsody Béla: A magyar serfőzés története. Művelődéstörténeti és kézművesség történeti tanulmány. Bp., 1931. I. köt. 483.

27 Jármay Edit-Bakács István: A Regézi uradalom gazdálkodása a XVIII. században Bp., 1930. 51.

28 Szirácsik, 2005. 134-136.

29 Az adatok eredete: NML IV. 7. B. 1. 3. sz. urbarialis conscriptio, 1751.; Szirácsik Éva: A Koháry család Nógrád és Heves vármegyei birtokainak urbáriumi (1716, 1718). Salgótarján, 2007.

30 Palóc Múzeum, Balassagyarmat, ltsz. 74.24.1

31 Bél, 1735. 31.

32 Zólyomi József: A Nógrád megyei parasztság lakástextíliái (1700-1960). Balassagyarmat, 1998. 7-8.

33 Horváth Mihály: Az ipar és kereskedelem története Magyarországon a három utolsó század alatt. Buda 1840. 305-306.

34 Borovszky, 1988. 159.

35 Pálmány Béla: A nógrádi mezővárosok kézműves társadalma a polgári átalakulás idején. In: Nagybakay Péter-Németh Gábor (szerk.): VI. Kézművesipartörténeti Szimpózium: Veszprém, 1988. november 15-16. / [rend., közread. a] Magyar Tudományos Akadémia Veszprémi Akadémiai Bizottsága. 1989. 158.

„Óh, kedves virágai a Palócföldnek!”

E Mikszáth Kálmántól kölcsönzött címbeli gondolat-
tal méltán dicsérhetjük Nógrád megye kézműveseit, akik
régóta hagyományok folytatói és kiváló képviselői. Mindezt
megláthatják és megtapasztalhatják mindazok, akik ellá-
togatnak „A kézművesség ezer éve a Kárpát-medencében”
programsorozat keretében a kazári kézműves kiállításra.

A Nógrád Megyei Kereskedelmi és Iparkamara kéz-
műipari tagozata mindig is kiemelt figyelmet fordított
tagjainak tevékenységére, s lehetőségeinek megfelelően
sok-sok alkalommal segített bemutatkozási lehetőséget
teremtteni számukra.

„Sokat tud az én kezem,/sokat tud az ujjam,/benne mindenféle régi/s mindenféle új van.”

Bocsi Éva

Magyar Kézműves Remek-díjas
népi iparművész

Salgótarján

Termékei: népviseletbe öltöztetett
babák

Telefon: 06-32-788-162

Web: www.palocviselet.uw.hu

E-mail: bocsieva@upcmail.hu

FISER JÓZSEFNÉ

hímző népi iparművész

Gyöngyös

Termékei: hímzéssel díszített ajándék-
és használati tárgyak

Telefon: 06-37-314-221,

06-30-931-5201

Web: www.palochimzes.hu

E-mail: fisernesaci@gmail.com

DANCSÓ JÁNOS

asztalosmester

Bátonyterenye

Termékei: egyedi bútorok, nyílászárók

Telefon: 06-32-354-984,

06-70-931-6466

FAZAKAS HENRIETTE

dísz tárgykészítő (csont, fa, szaru)

Kazár

Termékei: szarvacsagancsból készült
ékszerek és egyéb
használati tárgyak
faragással díszítve

Telefon:

06-20-971-3402

FEKETE JÓZSEF

méhész

Salgótarján

Termékei: termelői mézek

Telefon: 06-32-317-381, 06-30-635-1266

Telefax: 06-32-317-381

E-mail: feketemehez@index.hu

FOGARASI FERENCNÉ
gobelinkészítő
Salgótarján
Termékei: gobelin képek
Telefon: 06-32-440-439

HÍKSZ KFT.
sajtkészítés
Bokor
Termékei: 100% juhtejből készült
félkemény és lágy sajtok
Telefon: 06-32-383-055,
06-30-226-6019
Telefax: 06-32-528-020
Web: www.hiksz.hu
E-mail: bokrisajt@toldinet.hu

GÉCZY BÉLA
gyékényfonó
Nógrádmegyer
Termékei: dísz tárgyak
Telefon: 06-32-376-034

JUHÁSZ SZILVIA
ősiékszer-készítő
Salgótarján
Termékei: ősi ékszerek,
fokosok,
birkabőrök, bőrök
Telefon: 06-20-237-4255
E-mail: szilvaszem@gmail.com

GYÖRFFY DEZSŐ GYULÁNÉ
mézeskalács-készítő
Salgótarján
Termékei: mézeskalácsból készült
ajándéktárgyak
Telefon:
06-32-421-899,
06-30-580-8001

KANYÓ ALFONZNÉ
csuhéfonó
Litke
Termékei: csuhé használati tárgyak,
csuhé ajándék- és dísz tárgyak
Telefon: 06-32-453-053,
06-20-527-4754
E-mail: kanyo.alfonzne@gmail.com

KERTI ESZTER
ékszerkészítő népi iparművész
Palotás
Termékei: ékszerek, tűzzománc,
rekeszománc, réz
Telefon: 06-70-944-2245
Web: kertieszter.bloglap.hu
E-mail: ekszereszter@gmail.com

NÉMETHNÉ JANC SI ILONA
gobelinkészítő
Ludányhalászi
Termékei: gobelin képek
Telefon: 06-32-456-078
E-mail: jancsiilona@gmail.com

KRASZNAI GYULA
bőrdíszműves
Nagyoroszi
Termékei: övek, tegezék, tarsolyok,
táskák, tokok
Telefon: 06-30-383-5385
Web: www.karaffaboros.freeweb.hu
E-mail: karaffagy@gmail.com

**PALÓC NÉPMŰVÉSZETI
ÉS HÁZIIPARI SZÖVETKEZET**
kézi szövésű ajándéktárgy-készítés
Szécsény
Termékei: szőttesek, szőnyegek,
textil ajándéktárgyak
Telefon: 06-32-370-582,
06-20-988-6277
Telefax: 06-32-370-582
Web: www.paloc.hu
E-mail: reznil@freemail.hu

MOLNÁR PÉTER
szobrászművész
Somoskőújfalu
Termékei: szobrok,
domborművek,
plasztikák
Telefon: 06-32-435-328
E-mail: molnar.peter30@chello.hu

PETHŐNÉ SZABÓ PIROSKA
népi iparművész, hímző,
gyöngyfűző, csuhéfonó
Nemti
Termékei: blúzok, ingek, gyöngygallérok,
csuhé ajándéktárgyak
Telefon: 06-30-566-5805
E-mail: pethopiroska@freemail.hu

PROMO-LINE BT.

naturaszappan- és pralinékészítés

Salgótarján:

Termékei: természetes anyagokból,
olajokból készült szappanok,
pralinék, dekorszappanok

Telefon: 06-32-416-633,
06-20-4332-992

Telefax: 06-32-416-633

E-mail: promoline@chello.hu

SOMSKŐI EMESE

porcelánfestő

Karancseszi

Termékei: porcelánok

Telefon: 06-32-450-612,
06-20-252-5925

Telefax: 06-32-450-612

E-mail: emese49@gmail.com

PUSZTAINÉ BORBÁS ENIKŐ

fazekas

Pásztó

Termékei: pálinkás- és boros készletek,
mézesedények
és különféle tárolóedények

Telefon: 06-32-461-549,
06-20-393-6772

Web: fazekaseni.fotoalbum.hu

E-mail: fazekaseni@freemail.hu

SZŐKÉNÉ RÓZSA ILONA

csuhébaba-készítő

Salgótarján

Termékei: csuhé ajándék-
és dísz tárgyak

Telefon: 06-20-452-2331

SAXINGER GYULÁNÉ

Aranykéz-díjas kézműves mester

Salgótarján

Termékei: bőrékszerek, festett konyhai
használati tárgyak,
festett porcelán,
kötött és gyöngyből
fűzött tárgyak

Telefon: 06-32-430-698,
06-20-332-9648

UNIGLAS KFT.

**síküveg és tükör feldolgozás,
mintázás, hajlítás**

Salgótarján

Termékei: ajtóüveg, Tiffany-lámpa,
ajándéktárgy

Telefon: 06-32-443-402,
06-30-247-8501

Telefax: 06-32-443-402

Web: www.uniglas.hu

E-mail: uniglas@zpnnet.hu

Nógrád megyei alkotóknak a Magyar Kézműves Remek 2012. pályázatra benyújtott munkái

BOCSI ÉVA
népi iparművész

**GYÖRFFY
DEZSŐ GYULÁNÉ**
mézeskalács-készítő

JANCSI ILONA
gobelinkészítő

KANYÓ ALFONZNÉ
csuhéfonó

FISER JÓZSEFNÉ
hímző
népi iparművész

FÁZAKAS HENRIETTE
dísztárgykészítő

**PALÓC NÉPMŰVÉSZETI
ÉS HÁZIIPARI SZÖVETKEZET**
GONDA ISTVÁNNÉ
kézi szövésű szőttesek készítése

HIKSZ KFT.
sajtkészítés

SZILÁGYI ZOLTÁN
citerakészítő